

ПРИМЉЕНО:	21. 09. 2011
ОРИГИНАЛ	БРОЈ
0003	361/5

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовао комисију На својој XXX седници одржаној 26. марта 2009. године, Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, именovalo је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације под насловом „Хотелијерство у контексту развоја одговорног туризма“.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: 1. др Љиљана Косар, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, 01.12.2003., научна област: Хотелијерство, председник 2. др Саша Кицошев, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, 25.05.2001., научна област: Друштвена географија, ментор 3. др Слободанка Марков, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, 30.03.2006., научна област: Социологија, члан 4. др Слободан Ивановић, ванредни професор Факултета за менаџмент у туризму и угоститељству у Опатији, 01.09.2003., научна област: Економија, члан 5. др Лукреција Ђери, доцент Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, 01.03.2008., научна област: Туризам, члан
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Милан Душана Брадић 2. Датум рођења, општина, република: 18.08.1979. године, Ужице, Србија 3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 03.11.2008. године, Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Нови Сад, „Класификација и категоризација хотелијерске понуде у Србији“ 4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Хотелијерство
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Хотелијерство у контексту развоја одговорног туризма“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл. Докторска дисертација садржи укупно 267 страна, 262 литературна цитата, 27 табела, 7 графикана, 3 дијаграма, 11 слика, 2 карте и 5 прилога.

Поред Предговора, Биографије и Кључне документацијске информације као издвојених делова у раду, докторска дисертација садржи укупно једанаест поглавља.

Поглавља означавају следеће целине:

1. Увод (7 страна), 2. Друштвена одговорност (34 стране), 3. Друштвено одговорно пословање предузећа (10 страна), 4. Туризам (8 страна), 5. Одговорни туризам (9 страна), 6. Хотелијерство као базна компонента привређивања у туризму (12 страна), 7. Одговорно пословање хотелијерства (67 страна), 8. Одговорно пословање у хотелијерству Србије (51 страна), 9. Закључак (4 стране), 10. Литература и извори података (14 страна) и 11. Прилози (50 страна).

У Уводу су дефинисани проблем и предмет истраживања, циљеви и задаци истраживања. Издвојене су научне хипотезе, коришћене научне методе и значај, односно научни допринос докторске дисертације.

Друго поглавље је посвећено теоријском одређењу појма друштвене одговорности. Представљени су главни међународни стандарди у овој области, са акцентом на стандарде ISO 26000. У наставку је дат обухват по главним предметима и темама друштвене одговорности.

Треће поглавље дефинише појам друштвено одговорног пословања предузећа. Приказан је историјски развој ДОП-а, где су изнети ставови и резултати рада бројних аутора од 70-тих година прошлог века до данас. Издвојен део чине наслови о еколошком економском учинку предузећа (као резултату одговорног пословања).

Туризам, кроз преглед традиционалних и модерних теоријских приступа, је тема четвртог поглавља. Укратко је приказана историјска еволуција туризма од његових почетака до садашњости и визија у будућности. Теоријска виђења су поткрепљена најсвежијим (доступним) статистичким показатељима о светском и туристичком промету у Србији.

У посебном (нетом) поглављу пажња је усмерена на одговорни туризам. Осим дефинисања одговорног туризма, дат је читав низ термина и типова туризма који се везују за, или се грешком мешају са њим. Посебна пажња је посвећена еколошким и социјалним аспектима одговорности у туризму и разматрана улога туроператора и туристичких агенција.

Шесто поглавље се бави хотелијерством као базном компонентом привређивања у туризму. Уз одређење главних појмова везаних за хотелијерство (угоститељство, хотелијерство, категоризација и специјализација хотела), приказани су актуелни подаци о светским, европским и домаћим капацитетима и промету у сектору смештаја.

Седмо поглавље се бави хотелијерством као базном компонентом привређивања у туризму. Уз одређење главних појмова везаних за хотелијерство (угоститељство, хотелијерство, категоризација и специјализација хотела), приказани су актуелни подаци о светским, европским и домаћим капацитетима и промету у сектору смештаја.

Осмо поглавље конкретизује одговорно пословање хотелијерства на примеру Србије. Изложен је формално-правни оквир који би омогућио увођење еколошке ознаке у хотелијерство у Србији. Урађена је статистичка обрада прикупљених података у истраживању у коме је обухваћено 109 хотела и приказани добијени резултати који поткрепљују или оповргавају постављене хипотезе.

У Закључку су изнесени најзначајнији резултати до којих је кандидат дошао у свим деловима докторске дисертације и потврђене су постављене хипотезе.

У поглављу Прилози приказани су елементи усаглашености са принципима *EU Ecolabel*, Критеријуми за доделу ознаке *EU Ecolabel*, Електронски анкетни упитник коришћен у истраживању, Списак званично категорисаних хотела у Србији и Списак испуњености обавезних и изборних елемената *EU Ecolabel* на студији случаја хотела *Златибор МОНА*.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У оквиру поглавља *Друштвена одговорност* кандидат је дао прецизан приказ основних карактеристика настанка, развоја и тренутног стања друштвене одговорности у свету. Кандидат је детаљно појаснио појам друштвене одговорности, кроз бројне дефиниције различитих аутора. Приказани су сви главни предмети и теме ДО, од њеног настанка до данас, али и вероватни правци развоја у будућем периоду.

У поглављу *Друштвено одговорно пословање предузећа* кандидат је издвојио најважније факторе који су од највећег значаја за успешност овог концепта. Фактори утицаја на друштвено одговорно пословање предузећа, као и фактори утицаја од стране предузећа, су разврстани у три основне групе: утицаји друштвеног окружења и на друштвено окружење, утицаји природног окружења и на

природно окружење и економски утицаји. Као посебно значајан део овог поглавља издвајају се еколошки - економски утицај предузећа, пословне добити и губици код примене друштвено одговорног пословања, као и ситуације обостране добити.

У поглављу *Туризам* кандидат представља историјат развоја и приступа појму туризам. Кандидат је извршио дефинисање појма туризам кроз бројне дефиниције најзначајнијих аутора, потом је врло прецизно описао настанак и развојне фазе истог, као и његове основне компоненте и принципе. Дати су најактуелнији подаци о светским туристичким кретањима, поретку водећих туристичких земаља и туристички статистички показатељи у Србији.

Одговорни туризам представља врло значајно поглавље у овој докторској дисертацији. Имајући у виду недовољну заступљеност одговорности у туризму и њено мешање са одрживошћу, важно је одређивање појма одговорни туризам и разлике са одрживим туризмом. Такође, дат је преглед читавог низа различитих видова туризма који се садрже у одговорном туризму или се преплићу са истим. Кандидат скреће пажњу на значајност улоге туроператора и туристичких агенција код одговорног пословања, уз норме којих би требало да се придржавају сви учесници туристичких путовања.

У поглављу *Хотелијерство као базна компонента привређивања у туризму* приказани су основни појмови везани за угоститељство и хотелијерство. Теоријски део је поткрепљен званичним статистичким подацима о капацитету у сектору смештаја у свету и у Србији. Кандидат посебну пажњу обраћа на категоризацију угоститељских објеката, бавећи се појмом, значајем, критеријумима, као и обухватом и методом категоризације у Србији.

Одговорно пословање хотелијерства представља комплексно поглавље дисертације. Кандидат акценат даје односу хотелијерства и друштвене одговорности (кроз главне компонентне - еколошку одговорност и одговорност према друштвеном окружењу). Разрада је поткрепљена низом студија случаја које у пракси одсликавају теоријске принципе. Главница поглавља односи се на еколошку одговорност у хотелијерству, као „најмерљивију“ компоненту друштвене одговорности. Спроведена је датаљна анализа еко-означавања смештајних објеката у свету. Највећа вредност поглавља огледа се у бенчмарк истраживању еколошког менаџмента у туризму и хотелијерству у појединим земљама европе на које би Србија могла да се угледа при решавању ове проблематике. Анализирана су институционална решења у Данској, Ирској, Швајцарској, Аустрији, Мађарској, Хрватској, Словенији и Црној Гори.

Одговорно пословање у хотелијерству Србије представља централно, потпуно оригинално поглавље дисертације. У овом поглављу кандидат је пошао од општих (институционалних) оквира истраживања одговорности у хотелијерству Србије. Кандидат је потом детаљно објаснио примењену методологију, почевши од извршеног статистичког посматрања за потребе истраживања, које је обухватило одређивање циља посматрања, дефинисање предмета и обележја посматрања, избор извештајних јединица, метода обухвата јединица посматрања и избора извора и начина прикупљања података, употребом оригиналне комбинације директног увида и мерења са употребом више различитих аутоматских метода анализе. Потом су приказани, анализирани и тумачени резултати примарног истраживања који су се односили на следеће: просечне карактеристике хотелских објеката у Србији, мишљење руководилаца о потреби увођења еколошких стандарда и еко-ознака у хотелијерству Србије, испуњење стандарда грубе усаглашености хотела у Србији са захтевима еко-ознаке *EU Ecolabel*, еколошки учинак, ниво социјалне компоненте друштвене одговорности и економске аспекте одговорног пословања хотелијерства у Србији. Урађена је студија случаја примене комплетних стандарда *EU Ecolabel* на примеру хотела *Златибор Мона*. Врло прецизни резултати истраживања потврдили су исправност примењене методологије. Свакако највреднији део поглавља чини предлог могуће специјализације еко-хотел у домаћем законодавству. Кандидат, као важан корак у комплексној примени, детаљно износи стандарде и елементе за које сматра да би били најприкладнији за примену с обзиром на тренутно стање у хотелијерској делатности у Србији.

У *Закључку* су прецизно издвојени најзначајнији резултати до којих је кандидат дошао у свим деловима докторске дисертације. Јасно су образложене и поткрепљене све полазне хипотезе које су докторском дисертацијом потврђене или одбачене. Резултати истраживања приказани су прегледно и исцрпно, према претходно дефинисаним циљевима и задацима и пропраћени су адекватним прилозима у поглављу *Прилози*.

Наведена *литература и извори података* су изузетно обимни, актуелни и везани за истраживану проблематику.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Кандидат има укупно 13 значајнијих објављених научних радова од којих: један рад категорије М24, једно предавање по позиву са међународног скупа категорије М32, једно саопштење на међународним научним скуповима штампаним у целини М33, два рада категорије М51, два рада категорије М52, три рада категорије М53 и два саопштења са скупа националног значаја штампана у целини (М63).

Радови који су објављени или прихваћени на основу резултата истраживања у оквиру рада на овој дисертацији су следећи:

1. *Blešić I., Ivkov-Džigurski, A., Stankov U., Stamenković, I., Bradić, M. (2011): Research of expected and perceived service quality in hotel management, Journal of tourism-studies and research in tourism (Revista de turism) ISSN: 1844-2994, pp. 5-13 (M24)*

(У раду су коришћена метода статистичког посматрања помоћу које су утврђени показатељи карактеристика одговорности код перцепције квалитета услуге. Приказана метода и резултати представљају део резултата истраживања који су објављени у докторској дисертацији.)

2. *Кицошев С., Блешић, И., Брадић, М. (2011): Da li su finansijski uspešna preduzeća u srpskom hotelijerstvu i društveno odgovorna?, "Ekonomske teme" Ekonomski fakultet Niš ISSN: 0353-8648, Vol.2, Issue 2011/2., стр. 309-322. (M51)*

(Рад представља прво истраживање овог типа у Србији и утврђено је непостојање повезаности нивоа друштвено одговорног пословања и финансијске успешности хотелијерских предузећа као и разлози за овакве резултате. Приказана метода и резултати представљају део резултата истраживања који су објављени у докторској дисертацији.)

3. *Блешић, И., Ромелић, Ј., Брадић, М., (2009): Примена модификованог SERVQUAL модела у оцени квалитета хотелских услуга на примеру Западно-моравске бањске зоне, Зборник радова Географског института „Јован Цвијић“, САНУ, Vol. 59, Issue 1, 93-110 (M51).*

(У раду је коришћена SERVQUAL метода статистичког посматрања помоћу које је процењен квалитет хотелске услуге на примеру Западно-моравске бањске зоне. Приказана метода и резултати представљају део резултата истраживања који су објављени у докторској дисертацији.)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кључни налази

На бази анализираних квалитативних и квантитативних показатеља у овој докторској дисертацији и на основу расположиве документације и литературе, издвајају се следећи закључци:

- Значење и смисао појма одговорност се често и у домаћој и у иностраној литератури меша са појмом одрживости. Не треба заборавити да је одрживост добровољна, а одговорност затражена, тј. захтевана одрживост.

- Друштвено одговорно пословање - ДОП (корпоративна одговорност), на глобалном нивоу представља незаобилазан концепт код сваке модерне организације и јавља се као одговор ранијим облицима руковођења. Остаје отворено питање да ли руководства предузећа спроводе ДОП због својих добротинствених намера, или у томе само виде прилику за додатну добит. У развијеним привредама, на тај начин долази до појаве парадокса да што више предузећа види потребу да усвоји „маркетиншку одећу“ друштвене одговорности, идеја губи своју способност пружања тржишне предности, већ само спречава предузећа да постану неконкурентна (понекад се улагање у друштвену одговорност може сматрати неопходним додатним трошком).

- Туризам је у савремено доба постао глобални феномен. Према подацима UNWTO, уз мање осцилације, приход од међународног туризма непрестано расте и тренутно је на нивоу од готово билион (10^{12}) долара. Због сопственог раста, туризам врши све већи утицај на своје чиниоце, а посебно природно и друштвено окружење у ком опстаје и готово да не постоји

кутак на планети који не може бити „сценографија“ за туристичка путовања. И управо ту се поставља проблем очувања те „сценографије“.

- Одговорни туризам би, у складу са претходним, био „представа“ где туристи добијају један виши стандард путовања, али представа у којој исти ти туристи играју запажене позитивне улоге.

- Као што хотелијерство представља део материјалне основе туризма, тако и одговорно пословање у хотелијерству представља основу одговорности у туризму.

- Утицај туризма на животну средину је често негативан и прети природној равнотежи – посебно су видљиве последице на дестинацијама где се развио масовни туризам. Србија има више таквих дестинација које су у појединим деловима година, у односу на број посетилаца, на ивици капацитета апсорпције туриста (Гуча за време *Драгачевског сабора*, туристички центар *Сунчани врхови* на Копаонку итд.). Институције могу много да помогну, међутим, то није довољно: у сваком хотелу могу значајно допринети животnoj средини и значајно смањити трошкове пословања ако се одлуче на увођење еколошког менаџмента.

- Превазилажење законских услова и унапређење ДОП-а хотелијерска предузећа најчешће врше кроз сертификацију признатих стандарда из ове области, посебно уласком у систем еко-означавања.

- Од свог оснивања, крајем осамдесетих, награде и ознаке за животну средину су успешно пронашле свој пут до свести туроператора и туриста. Њихов ефекат још увек није на нивоу жељеног, али се сматра да то мора бити дугорочни процес. Принципи одрживог развоја туризма ће играти кључну улогу у развоју туризма у будућности, посебно у одређивању носећег капацитета најпосећенијих знаменитости и места. Еколошки стандарди су (и биће) суштински фактори утицаја на интензитет туризма и ограничавања области у којима делује, (поновно) коришћења природних ресурса, физичког окружења и спречавања изазивања свих врста загађења. Стога је, на неки начин, неопходно ограничити масовни туризам и подићи квалитет на основу параметара животне средине, услуга и наравно, самих туриста.

- Већина земаља које су обрађене у претходном бенчмарк истраживању, имају неки облик еколошких ознака за туристичке смештајне објекте, што је важна карика у одговорном туризму.

- Србија није (била) члан било које од организација еко означавања у туризму. Као резултат тога осетан је недостатак информација, контаката, идеја;

- Главна истраживачко питање на које је требало одговорити у докторској дисертацији – *да ли је степен друштвено одговорног пословања у српском хотелијерству на задовољавајућем нивоу и који су могући правци унапређења истог* – оправдало је почетну претпоставку о сложености одговора:

- Хипотеза H_1 је претпоставила да степен друштвено одговорног пословања у српском хотелијерству није на задовољавајућем нивоу. Добијени резултати (просечана DOP оцена мања од $\frac{1}{2}$ максималне могуће оцене, као и просечне вредности по појединим стандардима) иду у прилог овој претпоставци и H_1 се прихвата. Одговорно пословање је тек у својим зачецима и постоји прилично широк простор за напредак у овој области.

- Хипотеза H_2 за претпоставку узима да је просечни ниво социјалне компоненте друштвене одговорности у хотелијерству виши од одговарајућег просечног нивоа еколошке компоненте. Просечне оцене EkoDOP и SocioDOP доказују да је хипотеза тачна. Разлог треба тажити у бољој законској регулативи у области социјалне одговорности у ужем смислу. Свест пословних актера у Србији већином је усмерена на поштовање законских прописа, не у истој мери на поштовање ванзаконских стандарда који имају значајну позитивну улогу у остваривању друштвене одговорности, како у хотелијерству, тако и у другим делатностима.

- Хипотеза H_3 да руководиоци истраживаних хотела нису упознати са еко-ознакама и немају позитиван став о њиховом увођењу у хотелијерство, у потпуности је одбачена јер

добијене оцене више него убедљиво указују да хотелијери имају позитиван став о свим аспектима еко-ознака и подржавају њихово евентуално увођење у Србији.

- Хипотезом H_4 изнета је претпоставка да друштвено одговорно пословање хотелијерских предузећа доминантно зависи од формалне (законске) регулативе у делатности, односно да највише зависи од стандарда којима се хотели рангирају у категорије. Иако елементи за категоризацију хотела садрже само мали број захтева који се могу повезати са одговорношћу и одрживошћу (нпр. мењање пешкира на захтев госта или употреба течног сапуна у купатилима), изгледа да испуњење стандарда за вишу категорију у хотелу покреће читав низ промена које се позитивно одражавају на одговорније пословање. Доказ овој тврдњи су резултати корелационе анализе оцене ДОП-а и категорије хотела, где је ова веза статистички значајна и позитивна.

- Хипотеза H_5 претпоставља да се улагање у друштвено одговорно пословање хотелијерским предузећима у Србији индиректно или директно враћа кроз добит. На основу истраживања већине страних аутора, могло се закључити да друштвено одговорно пословање доводи до ситуације обостране добити, где позитивне резултате убирају све стране. Међутим, расправа око односа степена друштвено одговорног пословања и резултата у хотелијерству не престаје. Мањи број аутора доказује да је овај однос обрнуто сразмеран и резултати истраживања представљени у овом докторском раду иду у прилог овој тврдњи. Регресиона анализа на представљеним моделима показује да, у тренутним околностима, није исплативо улагати у ДОП и на тај начин је H_5 одбачена.

- Према резултатима истраживања, најпогоднији и најизводљивији облик унапређења друштвено одговорног пословања и примене еколошког менаџмента био би кроз реализацију еко-ознаке у српском хотелијерству.

- Претходна анализа изводљивости указује да би увођење еко-ознаке могло бити сprovedено кроз једну од специјализација *Стандарда за специјализацију хотела* (део *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај*).

Теоријски допринос резултата рада

Резултати докторске дисертације „Хотелијерство у контексту развоја одговорног туризма“ су корак ка теоријском унапређењу схватања (за сада) запостављене области истраживања у угоститељској делатности у Србији, а не основа за обликовање нове, опште законитости. Разграничење појмова одрживости и одговорности преко је потребно чак и у стручним круговима, а због свеопштег тренда приказивања одрживости под маском одговорности. Резултати приказаног истраживања у хотелијерству проширују постојећа теоријска знања о нивоу друштвено одговорног пословања и пословном добитку у предузећима разних делатности. Налази нису искључиви, омогућавају и позитиван и негативан поглед на поменути однос и на тај начин потврђују супротности обрађене у литератури. Чињеница да не постоји само једна, непроменљива релација између еколошко-социјалног и економског учинка хотелијерских предузећа, има важан утицај на могућа будућа истраживања. Морају се узети у обзир промене које се запајају од случаја до случаја, као и у одређеним временским интервалима. Управо због тога, већа пажња треба да буде посвећена факторима који условљавају те промене. На пример, некада и само мала промена једног фактора може довести до потпуно различитих резултата.

Ако се проблематика коју обрађује приказан рад схвати као ланац, следеће карике би требало да нас приближе разумевању ДОП-а. Једна од тих карика свакако би била унапређење и редефинисање приказаних модела. Услови у којима је рађено истраживање нису дозволили да се у потпуности обухвати област проучавања. Бројне димензије утицаја остају за будућа истраживања. Такође, осим преиспитивања самих модела, потребно је детаљније анализирати саставне делове модела. Дисертација само упућује на могуће правце и смерове, а неки нови резултати тек ће одговорити на отворена питања. У овом раду, детаљније је обрађена еколошка компонента друштвене одговорности, а природни наставак истраживања био би детаљна обрада социјалне компоненте ДО (кроз њене подкомпоненте – одговорност према локалној заједници, запосленима, добављачима...).

Практичн допринос резултата рада

Свако хотелско предузеће може постићи одговарајући ниво одговорног пословања. Ово правило важи и за предузећа чији је једини циљ максимизирање профита. Повраћај добити није тренутан, али међународна пословна пракса показује да се на дуже време инвестиција исплати. Ситуација у Србији не даје потврду ове тврдње. Ипак уочава се да се услови у којима је вршено истраживање мењају. Руководиоци у хотелијерству не треба да чекају да неко други, била то удружења или државни органи, преузима иницијативу уместо њих. Главна замерка државним институцијама јесте непостојање одговарајућих правних решења за омогућавање лакшег ДОП-а, посебно еколошки одговорног пословања.

Са гледишта политике заштите животне средине, резултати истраживања указују да су неке, али не све, ситуације обостране добити. Разумевањем услова од којих зависи обострана добит, лакше ће доћи до примене у делатности јер неће доћи до отпора, тј. доћи ће до лакшег прихватања новог начина пословања. Ипак, како вредносне норме у друштву у Србији још увек нису на потребном нивоу, потпуно добровољна примена начела одговорног пословања у делатности каква је хотелијерство, унапред је осуђена на пропаст. У хотелијерству не треба ићи само у искључивост казних законских одредби већ приказане идеје у дисертацији обликовати у добровољне стандарде (на одређеном нивоу). Узимајући у обзир релативно добар пример увођења *НАССР* сертификације, скроман савет аутора овог рада је да се одређени основни стандарди одговорности наметну свим угоститељским објектима, а да се виши ниво стандарда са могућим еко-означавањем остави као добровољна могућност. Како буде расла свест о позитивним ефектима наметнутих стандарда, тако ће расти и број објеката са еко-ознаком. Додатни стимуланс процесу добијања еко-ознаке била би иницијатива смањења пореских обавеза за такве објекте, што је најнормалнија пракса у ЕУ. За унапређење друштвено одговорног пословања у хотелијерству, едукативни рад са потрошачима-туристима је од пресудне важности. Само уз добру координацију хотела, струковних удружења, невладиних организација и државних органа, резултати на овом плану могу бити позитивни за све стране. Друштвено одговорно пословање у хотелијерству је битан елемент у остваривању одговорности у туризму и, у крајњем исходу, формирања освешћенијег друштва у погледу очувања ресурса за будућност.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Предузете истраживачке активности и коришћене статистичке методе, као и приказани резултати, пружају адекватну слику о нивоу, стању и решењима везаним за одговорно пословање у делатностима туризма и хотелијерства.

Резултати истраживања организовани су према постављеним циљевима и задацима истраживања и приказани су јасно и прегледно помоћу табела, графикана и шема, уз одговарајућа тумачења у тексту. Подаци добијени истраживањем су статистички обрађени помоћу адекватних статистичких анализа. Кандидат је резултате истраживања јасно и прецизно тумачио, вршећи добру компарацију са резултатима из студија других, претежно страних аутора. Наведена литература је врло обимна, савремена и везана за проблематику друштвене одговорности у туристичкој и хотелијерској делатности. На основу начина приказивања и тумачења података, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Докторска дисертација мр Милана Брадића написана је у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Дисертација садржи све битне елементе који представљају оригиналан научни допринос у области изучавања одговорности у хотелијерству.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Резултати истраживања докторске дисертације мр Милана Брадића представљају прво детаљно истраживања одговорног пословања у хотелијерству у Србији. Слично истраживање није вршено ни у многим другим европским земљама. Кандидат је користио оригиналну комбинацију хаучних метода за утврђивање нивоа и форми одговорног деловања у хотелијерској делатности. Такође, новину представља детаљан приказ стандарда и елемената могуће употребе еколошког означавања хотела кроз знак специјализације. На основу наведеног, може се констатовати да докторска дисертација мр Милана Брадића представља оригинални научни рад и пружа конкретан допринос науци.

4. Као изванредан недостатак дисертације могла би се навести чињеница да је само 51,17% од укупног броја категорисаних хотелских објеката обухваћено истраживањем. Узрок томе су објективне околности на које кандидат није могао да утиче. Ипак, обухваћено је нешто више од половине основног скупа, што обезбеђује репрезентативност узорка, па самим тим и добијених резултата.

X ПРЕДЛОГ:

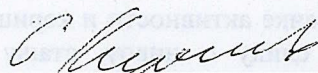
На основу укупне оцене докторске дисертације кандидата мр Милана Брадића, под насловом „ХОТЕЛИЈЕРСТВО У КОНТЕКСТУ РАЗВОЈА ОДГОВОРНОГ ТУРИЗМА“, Комисија предлаже Наставно-научном већу Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду да **прихвати позитивну оцену и одобри кандидату да докторску дисертацију под овим насловом јавно брани.**

У Новом Саду, _____

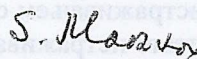
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

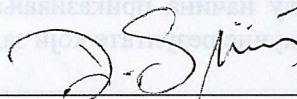
др Љиљана Косар, редовни професор, Природно-математички факултет Нови Сад, председник

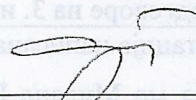
др Саша Кицовић, редовни професор, Природно-математички факултет Нови Сад, ментор

др Слободанка Марков, редовни професор, Природно-математички факултет Нови Сад, члан

др Слободан Ивановић, ванредни професор, Факултет за менаџмент у туризму и угоститељству у Опатији, члан

др Лукреција Ђери, доцент, Природно-математички факултет Нови Сад, члан